

ЗАСОБИ ЗВ'ЯЗНОСТІ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ (на прикладі кількісної репрезентації когезії в романах Е. М. Ремарка)

Олександр Огуй

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського 2, Чернівці,
58012 e-mail: aloguy@inbox.ru

Світлій пам'яті Катерини Яківни Кусько присвячено

Після розгляду взаємовідношень категорій "текст" - "дискурс" - "зв'язність" у комунікативному просторі йдеться про спробу кількісної репрезентації засобів когезії у трьох романах Е. М. Ремарка. Ґрунтуючись на класифікації когезійних засобів В. А. Єфименко та враховуючи інші праці, автор шифрує ці засоби в основних структурних частинах композиції. Вивчення сумарних кількісних показників засвідчує їхні тенденції до вживання у відповідних частинах сюжету. Кількісне вивчення засобів когезії в різних частинах композиції твору стає надійним засобом характеристики авторського стилю письменника.

Ключові слова: текст, дискурс, зв'язність; когезія, когерентність; комунікативний простір, структурні частини композиції.

Проблемою наукового дослідження тексту як особливого лінгвістичного, переважно письмового об'єкта, що ґрунтується на смисловій цілісності поєднаних речень для передачі взаємопов'язаних різнотипного мовленнєвих актів у літературних творах, займалося чимало дослідників (А. А. Андрієвська, Н. С. Валгіна; І. Р. Гальперін, З. О. Гетьман, Г. Г. Єрмоленко, В. Єфименко; А. В. Іванченко; В. І. Карабан; О. В. Кондратьєва; К. Я. Кусько; В. А. Кухаренко; Т. В. Милевська; С. М. Рибачок; О. О. Селіванова; Е. Ф. Скороходько; К. Brinker, R.-A. de Vaugrande & W. Dressler, T. A. van Dijk, M. A. Halliday, R. Hasan, J. H. Pickering & J. D. Hoepfer та ін.). Проблеми зв'язності (когерентності та когезії¹) тексту, що творять його голістичну, нерозривну цілісність, у лінгвістиці дотепер не мають практичного вирішення.

Наша мета - практично провести комплексний аналіз когезійних структур у найбільш репрезентативних творах Е. М. Ремарка: "На західному фронті без змін" [1], "Три товариші" [2], "Чорний обеліск" [3], перший і третій з яких, щоправда, уже стали предметом вивчення В. Турчина та М. Турчин [15], безвідносно до структурних частин творів та їхнього формально-кількісного вираження. Тому ми (врахувавши складну взаємодію тексту з дискурсом) пропонуємо спробувати дискурсивно-кількісний аналіз пов'язаності елементів тексту в комунікативному просторі (на матеріалі понад 6000 випадків її вживання).

Розглянемо теоретичні передумови дослідження.

Різнотипна суспільна комунікація: письмова та усна, утворює категорію комунікативного простору (Р. Є. Пилипенко; А. Е. Левицький; С. І. Потапенко), є середовищем активної трансформації суспільних явищ, і зумовлене місцем їхньої мовно-мовленнєво-мовнодіяльній реалізації. Точкою сполучення різноспрямованих, але конгруентних за своєю природою дій, здійснюваних комунікантами в загальному комунікативному просторі, стає текст як об'єктивно існуючий факт дійсності.

Як засвідчує перегляд лінгвістичних праць, у сучасній лінгвістичній науці існує кілька підходів до аналізу тексту. Різні школи розглядають текст із досить відмінних і навіть протилежних позицій, унаслідок чого текст постає як структурно-організована послідовність речень (О. І. Москальська); як процес і результат психомовленнєвої діяльності людини (О. О. Леонтьєв); як засіб комунікації (Т. В. Радзівська); як завершений, тобто цілісний внаслідок мовленнєвотворчого процесу письмовий документ (І. Р. Гальперін); як семантична єдність, компоненти якої перебувають у тісному змістовому взаємозв'язку (З. Я. Тураєва); як знакова система, що слугує засобом комунікації, і реалізовується в єдиній системі форм, важливою ознакою яких є зв'язність (О. О. Селіванова) тощо.

Загалом у цій розмаїтості поглядів можна виділити такі дві тенденції: одні лінгвісти розглядають текст як (відносно) автономну матеріальну (формальну, знакову і т. д.) статичну сутність (наприклад, З. Я. Тураєва); інші - як динамічний акт діяльності в ланцюзі інших діяльнісних актів (див. О. О. Леонтьєв). Це принципове (сутнісне чи діяльнісне) розходження в підходах до аналізу й визначає розбіжність у результатах досліджень тексту [див. 8; 14].

Іншими словами, текст можна розглядати дwoяко - як статичне або ж динамічне явище. Статичний стан відповідає звичному розумінню тексту, якщо його розцінювати як деякий результат, продукт мисленнево-мовленневої діяльності, що містить функціонуючу, семантично, морфологічно-синтаксично узгоджену поєднану послідовність своїх складових (фонем, морфем, слів, синтагм, речень), утворюючи комунікативно та тематично завершене ціле [пор. 19, 8. 1097гГ.]. Таким способом текст виступає статичним результатом, що постає продуктом (результатом) динамічного процесу.

У комунікативно-прагматичному та діяльнісному аспектах текст репрезентує комплексну інформаційно-комунікативну дію, за допомогою якої емітент (автор) намагається донести реципієнту інформацію (про якісь динамічні події) (див. [17, 8. 18]), оформлену пов'язаними між собою системними мовними (лексико-граматичними) засобами. Отже, динамічний стан - це текст у процесі його породження, сприйняття, розуміння.

В обох випадках - і в статичному, і в динамічному - головною ознакою тексту є його структурна здатність містити та емоційно - здебільшого в художньо-публіцистичних текстах - передавати інформації, а також пов'язаність і цілісність, потрібні для творення внутрішнього комунікативного простору. Завдяки цьому текст постає як складне цілісне утворення, що на відмінних структурних началах організовує як модулі різнознаменні мовно-мовленнєві, розумово-когнітивні, комунікативно-прагматичні, стилістично-експресивні й інші компоненти.

Для позначення динамічного стану тексту характерним є термін "дискурс" [4; 8]. Дискурс у сучасних дослідженнях — це і мовлення, "занурене в життя" (Т. А. van Dijk), і рух інформаційного потоку між учасниками комунікації. Очевидно, що ці погляди не виключають, а скоріше, доповнюють один одного: уявлення про процеси породження й розуміння тексту неможливе без опори на комунікативну ситуацію (занурення в життя); уявлення про дискурс як процес опирається на текст як його результат, де провідну організуючу роль відіграє автор як суб'єкт висловлення. Тому дискурс можна розуміти як сукупність мисленнево-мовленнєвих дій комунікантів [4; 10], пов'язаних із пізнанням і творчою презентацією світу автором-мовцем і осмисленням на основі реконструйованої мовної картини світу (МКС) продуцента реципієнтом через певні концепти [11, с. 52], поєднані між собою у фрейми комунікативної ситуації. Характер дискурсу визначає відповідний вибір засобів для досягнення комунікативної мети і тип поєднання / зв'язності у поверхневій та глибинній структурах для творення цілісності тексту.

Точкою сполучення різноспрямованих, але конгруентних за своєю природою дій, здійснюваних комунікантами в процесі подібної (ре)конструкції, є структурація системи взаємопов'язаних знаків на вираження МКС у глибинній і поверхневій структурах, що постають динамічним цілісним об'єктом. Говорити про текст як цілісний продукт дискурсу дає підстави адаптація в лінгвістиці базового для наук про інтелект постулату про квантовий характер мислення. Виділення У Чейфом [18, с. 34] в інформаційному потоці одиниць (клауз), певним чином співвідносних із квантами мислення, спричиняє уявлення про природу дискурсу як нерозривно дискретно-хвильову. Можна припустити, що дискретність - апріорна властивість будь-якого дискурсу, а розподіл інформаційного потоку на його мікрокомпоненти - клаузи відбувається в реципієнта певною мірою й незалежно від інтенцій автора-мовця й комунікативної ситуації в цілому. Мимовільна й спонтанна дискретність визначається домінантною стратегією автора щодо "нав'язування" зв'язності породжуваного тексту певними засобами. За психобіологічними реакціями ці засоби є певною кількістю поєднань першочергово нейтрального подразнення з біологічно релевантними подразненнями завдяки їхньому повторенню за певну одиницю часу, тобто частотністю [21, с. 275].

Несумісність дискретної глибинної структури концепту й поверхневих форм-клауз тексту спонукає до певних трансформацій; вони пов'язані зі зміною конфігурації ментального подання в лінійну структуру, що має певні частотні особливості. Трансформація дискретного подання в

подання зв'язне - необхідна умова успішності комунікації: незв'язний текст не може бути адекватно декодований адресатом. Ця трансформація відбувається через налагодження глобальної та локальної зв'язності дискурсу, яка має кількісне - частотне вираження.

Глобальна змістовна зв'язність (когеренція) забезпечує єдність тексту як цілого, тобто його внутрішню цілісність. Ми розуміємо її як єдність теми дискурсу (де топік виступає змістовим ядром) та побічних тем (Nebenthemen) [див. 17, с. 56], а звідти корелює єдність і пов'язана топіком єдність подій. Ця зв'язність дає змогу інтерпретувати складну семантичну інформацію, визначається продуцентом (автором) на початковій стадії розробки дискурсу завдяки налагодженню релевантних зв'язків між структурами знань, на підставі чого репрезентується зв'язна модель ситуації. Так когеренція враховує макроструктурні семантико-прагматичні (тематичні та функціональні в тім числі) аспекти значеннєвої і діяльнісної (інтерактивної) зв'язності дискурсу, що мають своє локальне вираження у тексті [16, с. 42].

Налагодження локальної зв'язності простежується на стадії формування тексту й потребує виявлення зв'язків між пропозиціями й поверхневими структурами, тобто виявлення відносин когезії. Авторські глибинні інтенції на цій стадії припускають вибір адекватної поверхневої мікроструктури для експлікації релевантних для продуцента частотних зв'язків між клаузами. З огляду на той факт, що розподіл інформації за клаузами у разі побудови дискурсу залишається незмінним (одна ідея на одну предикацію), вибір мовцем поверхневої структури залежить від таких змінних: контекст ситуації й лінгвістичний контекст.

Когеренція, зв'язуючи окремі клаузи (надфразові єдності) та їхні повторення в єдине ціле, нейтралізує окрему автосемантику цих частин і підпорядковує її загальному змісту твору. Когеренція — це цілісне об'єднання всіх частин тексту певними засобами, які мають кількісне вираження, для досягнення його цілісності. Когеренція (як глобальна, цілісна зв'язність) досягається зазвичай мікроструктурними засобами когезії, хоча може будуватися й на асоціативних і пресуппозитивних відносинах.

Саме локально-структурна мікроструктурна зв'язність (когезія як зв'язність елементів тексту, найперше речень, а також надфразових єдностей, абзаців і т.д.) найоптимальніше піддається певному вимірюванню. Вона охоплює формально-граматичні аспекти зв'язку висловлень, тобто виступає формально-граматичним виявом зв'язності. Вона характеризується передусім різнотипними мовними засобами, за допомогою яких відбувається зв'язок між елементами тексту: граматичними, лексичними, логічними, стилістичними та асоціативними, за якими й виділяють відповідні засоби когезії [20, с.86].

Когезійними засобами в контексті виступають займенники, прислівники, прийменникові прислівники, артиклі, числівники та слова, які мають кількісне значення. Такі граматичні явища як *еліпсис* та *парцеляція* у контексті теж трактують як засоби когезії. Лексичними мікроструктурними одиницями когезії є *повтори*, *синоніми*, *антоніми*, *гіпоніми* та *гіпероніми*, *слова одного лексико-граматичного поля*, а її стилістичними засобами є *розгорнуті метафори*, *персоніфікації*, *порівняння* та *паралелізм*.

1. На цій підставі можна перевірити гіпотезу про залежність частоти вживання когезійних засобів різних видів від елементів внутрішньої організації сюжету художнього твору. Розглянемо три найбільш репрезентативні романи Ремарка під когезійним поглядом на основі класифікації типів когезії (згідно з дисертаційним дослідженням В. А. Єфименко [6, с. 7]). Проведемо лінгвістичний експеримент. Опишемо ключові розділи романів Еріха Марії Ремарка "Три товариші", "Чорний обеліск" та "На західному фронті без змін", опираючись на засоби когезії, які з'єднують речення цих розділів. Ми вибрали такі розділи: розділи I, XIV, XXVIII з роману "Три товариші" [1], розділи II, XIII, XXV з роману "Чорний обеліск" [2] та розділи I, V та XI з роману "На західному фронті без змін" [3]. Ці розділи відповідають трьом основним елементам внутрішньої організації сюжету: зав'язці, розвитку дії та розв'язці [5, с. 167; 12, с. 102]. Засоби когезії, які ми використали відповідно до дисертаційного дослідження В. А. Єфименко [6, с. 8], були зашифровані так¹:

Висловлюю щирю вдячність п. Ю. Стецишин, магістрантці Прикарпатського університету, яка провела шифрування за ідеєю та під керівництвом О. Д. Огуя. Основні результати викладено в [13].

I. Лексична когезія (ЛКК₁ - анафоричний повтор; ЛКК₂ - епіфоричний повтор; ЛКК - контактний повтор; ЛКК₄ - лейтмотивний повтор; ЛКК₅ - гіперо-гіпонімія; ЛКК₆ - антонімічні відношення; ЛКК₇ - синонімічні відношення (у тім числі контекстуальна синонімія); ЛКК₈ - слова одного лексико-граматичного поля).

II. Логічна когезія (ЛК₁ - просторова логічна когезія; ЛК₂ - часова логічна когезія; ЛК[^] - метонімія)

III. Граматична когезія (ГК₁ - особова кореферентність; ГК₂ - вказівна кореферентність; ГК₃ - кореферентність, яка відбувається за допомогою слів з числовим значенням; ГК₄ - компаративна кореферентність; ГК₅ - субституція; ГК₆ - номінальний еліпсис; ГК₇ - вербальний еліпсис; GK[^] - пропуск пропозиційної групи; ГК₉ - парцеляція).

IV Стилїстична когезія (СК₁ - метафора; СК₂ - персоніфікація; СК₃ - порівняння; СК₄ - паралелізм).

V К₀ - відсутність засобів когезії Шифрували ми так:

Der Himmel war gelb wie Messing und noch nicht verqualmt vom Rauch der Schornsteine. Hinter den Dächern der Fabrik leuchtete er sehr stark. Die Sonne mußte gleich aufgehen. Ich sah nach der Uhr. Es war noch vor acht. Eine Viertelstunde zu früh. : GK₁ - K₀ - K₀ - ЛК₂ - ЛК₂

Подібно було зашифрували весь текст досліджуваних розділів. Проводячи цей експеримент, ми припустили, що частота вживання певних засобів когезії буде якось змінюватися відповідно до розгортання дії в романах. Підрахувавши частоту вживання всіх видів когезії, ми виявили певні тенденції.

Аналіз романів засвідчив, що практично незмінною у всіх частинах творів залишається частота вживання особової кореферентності. Однак нас більше цікавлять види когезії, частота вживання яких змінюється протягом розгортання дії у романах. На нашу думку, Ремарк використовував вказівну кореферентність більше на початку і в кінці твору, враховуючи її більшу виразність (порівняно з особовою), для привернення уваги читача (розділ II) або втримання її (розділ XXV). У цьому випадку вказівна кореферентність до того ж допомагає нам "домалювати" картину подій.

Паралельно із розвитком дії в романі змінюється частота вживання субституції (6,8% -розділ II; 10,8% - розділ XIII; 8,6% - розділ XXV). Як бачимо, найвищою є частота вживання субституції в центральному розділі роману. Очевидно, автор намагався "ущільнити" мову твору, "спресувати" мовний матеріал, щоб підкреслити динамічність розвитку подій, не загроможувати текст твору зайвими повторами.

У тестах Е. М. Ремарка змінюється також частота вживання еліптичних конструкцій. Номінальний еліпсис, який у розділах II та XIII становить близько 2,5% усіх вжитих у цих розділах когезійних структур, у розділі XXV вживається з частотою удвічі більшою

- 5,6%. Вжиті переважно в діалогах, ці еліпси поживляють їх, наближаючи до реальної повсякденної комунікації.

Неухильно зменшується частота вживання просторової логічної когезії (ЛК₁): розділ II - 6,1%; розділ XIII - 2,4%; розділ XXV - 0%. На нашу думку, це можна пояснити характером розвитку сюжету. Дія всього роману відбувається в одному місті, тому на початку автор прагне відобразити "карту" цього міста, яка допомогла б читачеві орієнтуватися в ньому. Згодом, оскільки на початку читачеві стали відомі основні факти щодо просторового розміщення об'єктів, то потреба у просторовій логічній когезії зменшується.

Частота вживання метонімії (ЛК₃) - третього різновиду логічної когезії - навпаки, збільшується з розвитком дії роману. Ця зміна відбивається на відсотковій частці метонімії серед усіх вжитих когезійних засобів так: 0% (розділ II); 0,5% (розділ XIII); 3,8% (розділ XXV). Як стверджує М. С. Зарицький [7, с. 85], метонімію широко використовують у віршованому та прозовому мовленні як місткий виражальний засіб. Отже, можна зробити висновок, що Ремарк інтуїтивно прагнув увиразнити мову твору, зробити її виразнішою саме у фінальних сценах роману.

Кількісний і кореляційний аналіз засвідчують, що в текстах переважають засоби граматичної когезії (86%), лексична когезія становить всього 7%, логічна - 4%, а стилістична - 3%.

Проведений лінгвістичний експеримент на матеріалі трьох ключових творів Е. М. Ремарка ("Три товариші", "На західному фронті без змін", "Чорний обеліск") [1; 2; 3] засвідчує, що частота вживання певних засобів когезії (вказівної кореферентності, субституції, еліпсиса, просторової та часової когезії, паралелізму, парцеляції) залежить від творчого задуму автора та загального змісту художнього твору. Ця частота змінюється в межах того самого твору, що здебільшого визначається топіком і структурною організацією твору. Її кількісні показники відмінні в різних елементах композиції художнього твору (ми розглядали розділи, які відповідають зав'язці, розвитку дії та розв'язці).

Кількісне дослідження засобів уживання когезії в аналізованих творах допомогло виділити певні тенденції, які притаманні усім трьом романам.

Для зав'язки властивим є порівняно незначна частота вживання субституції, мабуть, тому що вона не перевантажена подіями. Характерним для зав'язки є також часте вживання логічної когезії, а саме просторової та часової. У початкових розділах автору треба створити певну систему просторових і часових координат для того, щоб читач міг орієнтуватися в перебігу подій роману. Саме для цього вживають засоби просторової та логічної когезії.

У центральному розділі для всіх проаналізованих романів характерне значне підвищення частоти вживання еліптичних конструкцій. Це, очевидно, пов'язано з насиченістю цих розділів діалогами, характерною рисою яких є часте вживання еліптичних конструкцій. Усіх трьом романам притаманне також підвищення частоти вживання субституції у центральному розділі. Якщо розглядати центральний розділ з погляду внутрішньої організації сюжету, то він відповідає розвиткові дії. Саме для цього розділу характерна найбільша насиченість подіями. Щоб вмістити всі події у не надто великий обсяг мовленнєвого матеріалу, а також показати динамічність їхнього розвитку, автор використовує субституцію.

У розв'язці простежується лише одна тенденція, спільна для всіх трьох аналізованих романів Е. М. Ремарка: зниження частоти вживання просторової та логічної когезії. Пояснити це можна двома причинами. По-перше, розгортаючи дію роману, автор створює розгорнуту картину місця, де відбуваються події, та часу, в який вони відбуваються, тому читач у кінцевих розділах потребує меншу кількість мовних "орієнтирів". По-друге, розв'язку зазвичай автор драматизує, тобто для нього основним є створити певний настрій, а цієї мети можна досягти без детального змалювання місця та часу подій, а іноді й шляхом навмисного замовчування.

Теоретично отримані результати піддаються певній інтерпретації. Глобальна змістовна (сміслова) зв'язність (когеренція), задана продуцентом дискурсу згідно з комунікативною ситуацією, забезпечує (на підставі макроструктурних елементів: топіка та побічних тем, відповідних стратегій і тактик їхньої реалізації) єдність тексту як цілого, тобто його внутрішню цілісність. Таким способом когеренція (глибинної структури) виступає цілісним об'єднанням усіх мікроструктурних частин тексту (поверхневої структури), що відбувається локальними засобами когезії. Когезія, виступаючи формально-граматичним і локально-структурним виявом зв'язності, характеризується передусім різнотипними мовними засобами, за допомогою яких відбувається зв'язок між елементами тексту. У майбутньому, на нашу думку, до текстових засобів когезії доцільно долучити дискурсивні засоби: топікальні, кореферентні, єдність подій (О. В. Кондратьєва, [9, с. 6]); а також ситуативні, алюзійні, асоціативні тощо, особливо властиві для комунікативного простору постмодерністських текстів. Саме когезія (як зв'язність елементів тексту, найперше речень, а також надфразових єдностей, абзаців і т. д.), як підтверджено, найоптимальніше піддається певному вимірюванню [13].

Підводячи підсумки, зауважимо, що кількісне вивчення засобів когезії у різних частинах композиції твору стає надійним засобом характеристики авторського стилю письменника, індивідуальних особливостей розгортання дії у загальному комунікативному просторі. У перспективі доцільно простежити закономірності чергування засобів когезії в різних творах одного письменника і продовжити дискурсивно-кількісне вивчення засобів когезії та когерентності (у поєднанні з іншими текстотвірними засобами) на творчості інших митців.

1. Remarque E. M. Im Westen nichts Neues. — Moskau: Verlag für fremdsprachige Literatur, 1959. — 221 S.
2. Remarque E. M. Drei Kameraden. — Moskau: Verlag für fremdsprachige Literatur, 1960. — 443 S.
3. Remarque E. M. Der schwarze Obelisk. Geschichte einer verspäteten Jugend. — Berlin, Weimar: Aufbau-Verlag Berlin und Weimar, 1965. — 462 S.
4. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Арутюнова Н. Д. // Лингвистический энциклопедический словарь / Ред. В. Н. Ярцева. - М. : Сов. энцикл., 1990. - С. 136-137.
5. Галич Н. П. Теорія літератури / Н. П. Галич. - К. : Либідь, 2001. — 245 с.
6. Єфименко В. А. Дискурсивна характеристика потоку свідомості в англійській мові: Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук. -К., 1997. - 16 с.
7. Зарицький М. С. Стилїстика сучасної української мови: Навч. посібник / Зарицький М. С. - К. : Парлам. вид-во, 2001 — 156 с.
8. Кійко Ю. Є. Основи лінгвістики тексту. Навчальний посібник / Кійко Ю. Є. - Чернівці: Рута, 2004. - 68 с.
9. Кондратьєва О. В. Когезія та когерентність у перекладі наукової прози (на матеріалі наукових статей та монографій) / Кондратьєва Оксана Валеріївна: Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук 10.02.16 - перекладознавство. - Одеса, 2011. - 20 с.
10. Кусько К. Я. Філологічна наука ХХ - початку ХХІ ст.: дискурсивний огляд / Кусько К. Я. // Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія) / К. Я.Кусько (ред.). - Львів: Видавництво Львів. нац. ун-ту, 2002. - С. 13-22.
11. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Макаров М. Л. — М. : Гнозис, 2003. — 275 с.
12. Огуй О. Д., Микитюк І. М. Одиниці вторинної номінації в елементах композиції художнього твору: коефіцієнт смислового навантаження / Огуй О. Д., Микитюк І. М. // Наукові записки /Тернопільський держ. педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство. — Тернопіль, 2002. - Вип.2. —С.99-104.
13. Огуй О. Д., Стецишин Ю. В. Засоби когезії в романах Е. М. Ремарка: спроба кількісної інтерпретації / Огуй О. Д., Стецишин Ю. В. // Вісник Житомирського держав. університету ім. І. Франка. - Вип. 32. - Житомир: Житомир. ДУ, 2007. - С. 109-113.
14. Рибачок С. Дискурс і когезія тексту / С. Рибачок // Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія) / К. Я. Кусько (ред.). - Львів: Видавництво Львів. нац. ун-ту, 2002. - С. 193-220.
15. Турчин В., Турчин М. Роль когезії у романах Е. М. Ремарка "На західному фронті без перемін" та "Чорний обеліск" / В. Турчин, М. Турчин // Семантика мови і тексту : Мат-ли ІХ Міжнарод. наук.-практ.конф. - Івано-Франківськ: ЦІТ, 2006. - С.531-534.
16. Фигуровский И. А. Синтаксис целого текста / И.А. Фигуровский. — М. : Высшая школа, 1961. — 153 с.
17. Brinker K. Textlinguistik: Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden / Klaus Brinker. - 6.überg. u. erw. Aufl. - Berlin: Erich Schmidt Verl., 2005. - 220 S.
18. Chafe W. L. Prosody and functional units of language / Chafe W. L. // Talking Data: Transcription and Coding in Discourse Research. — Hillsdale; London, 1993. — P. 33—44.
19. Lewandowski Th. Linguistisches Wörterbuch (in 3 T.) / Theodor Lewandowski. - 5. übergearb. Aufl. - Heidelberg; Wiesbaden: QuellMeyer, 1990. - 1287 S.
20. Studienbuch Linguistik /hrsg. von Linke A., Nussbaumer M., Portmann P. R. — Tübingen: Niemeyer, 1994. — 215 S.
21. Zimmer H. D. Die Repräsentation und Verarbeitung von Wortformen / Heinz Dieter Zimmer // C. Schwarze, D. Wunderlich (Hrsg.), Handbuch der Lexikologie. - Königstein: Athenäum, 1985. - S. 271-291.

СРЕДСТВА СВЯЗНОСТИ ТЕКСТА И ДИСКУРСА В КОММУНИКАТИВНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

(на примере количественной репрезентации когезии в романах Э. М. Ремарка)

Александр Огуй

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, ул. Коцюбинского 2,

Черновцы, 58012 e-mail: aloguy@inbox.ru

После рассмотрения взаимоотношения категории "текст" - "дискурс" - "связность" в коммуникативном пространстве в материалах идет речь о попытке количественной репрезентации средств когезии в трех романах Э. М. Ремарка. Основываясь на классификации когезийных средств В. А. Єфименко и учитывая другие труды, автор шифрует эти средства в основных структурных частях композиции. Изучение суммарных количественных показателей показывает определенные тенденции их употребления в соответствующих частях сюжета. Количественное

изучение средств когезии в различных частях композиции становится надежным способом характеристики авторского стиля писателя.

Ключевые слова: текст, дискурс, связность: когезия, когерентность; коммуникативное пространство; структурные части.

RELATING THE COHESIVENESS OF THE TEXT AND DISCOURSE IN THE COMMUNICATIVE SPACE AS EXEMPLIFIED IN THE NOVELS OF E. M. REMARQUE)

Alexandr Ohuy

The Yury Fedkovych National University

2, Kotsyubynskiy st., Chernivtsi, 58012 e-mail: aloguy@inbox.ru

A quantitative study of the means of cohesion in three novels of E. M. Remarque has been undertaken. The author coded the latter into the main structural components of the plots to reveal some relevant features of their distribution contributing to the peculiarities of the writer's individual style.

Key words: text, discourse, cohesion, coherence, communicative space, parts of the composition.

Частота вживання засобів когезії у творах Е. М. Ремарка (у %).

Засоби когезії	Три товариші			Чорний обеліск			На Західному фронті без змін		
	I	X	X	II	X	X	I	V	X
		IV	XVIII		II	XV			I
ГКі	2,6,5	2,4,6	2,2,7	3,1,5	2,6,2	28,9	3,0,8	2,7,5	3,0,2
ГК ₁	3,4	6,3	3,4	5,2	1,9	5,9	6,8	3,8	1,7
ГК ₂	2,4	1,6	1,7	0,6	0,4	0,3	3,7	2,8	2,9
	0,6	0	0,4	0,8	0,4	0,3	1,2	1,4	1,6
	9,2	1,3,7	1,0,1	6,8	1,0,8	8,6	1,4,3	1,9,2	1,4,3
	2,5	2,4	2,6	2,6	2,4	5,6	1,7	1,4	1,8
	2,5	0,5	2,3	2,9	2,1	1,7	0,5	0,3	0,6
	2,4	1,6,4	1,4,2	9,1	2,0,6	18,4	2,5	8,1	2,6
	6,4	6,1	6,1	1,5	1,1,3	10,3	0,6	1,7	5,1
ЛКК ₁	1,5	4,8	2,7	2,3	1,7	0,8	2,1	1,4	2,2
ЛКК ₂	1,5	0,5	1,8		0	0	0,4	0	0,5
ЛКК ₃	3,4	3,3	4,1	2,3	1,7	1,4	1,6	0,9	1,5
ЛКК ₄	0	0	0	0,6	0,3	0	0,4	0	0,4
ЛКК ₅	1,9	1,2	1,4	2,3	1,4	1,2	1,9	1,2	1,6

ЛКК ₆	1, ,9	1, ,2	2, 1	1, 7	1, ,2	0,7	1, 4	0, ,7	1, 4
ЛКК ₇	3, ,4	3, ,2	2, 9	3, 8	2, ,4	2,7	7, 4	6, ,6	7, 3
ЛКК ₈	2, ,4	2, ,2	2, 6	1, 5	0, ,8	0,6	2, 9	1, ,7	2, 7
ЛК ₁	2, ,9	0, ,5	0	6, 1	2, ,4	0	3, 2	3, ,0	3, 3
ЛК ₂	1, 0,7	5, ,8	4, 1	6, 7	2, ,4	0,4	5, 3	4, ,8	5, 2
ЛК ₃	1, ,9	0, ,5	0, 7	0	0, ,5	3,8	1, 9	1, ,3	1, 8
СК ₁	0	0	0	0, 5	0	0,4	0, 4	0	0, 4
	1, ,5	0, ,5	0, 6	0, 9	0, ,5	0,5	0, 7	0, ,4	0, 4
	1, ,9	0, ,5	6, 1	4, 5	3, ,4	2,8	0	5, ,1	2, 9
К ₀	9, ,2	4, ,2	7, 4	5, 8	5, ,2	4,7	8, 3	6, ,7	7, 6

Стаття надійшла до редколегії 14.04.2011 р.
Статтю прийнято 10.10.2011.